

Forfatter: Moltke, Helmut von

Titel: BREV FRA: Moltke, Helmut von (1856-09-07)

Citation: Moltke, Helmut von: "BREV FRA: Moltke, Helmut von (1856-09-07)", i *Feltmarchal Grev Moltkes Breve fra Rusland*, J. Gandrup & Co.s Forlag., s. 126. Onlineudgave fra Danmarks Breve: <https://tekster.kb.dk/text/letters-002031559-000-shoot-L002031559000022.pdf> (tilgået 30. april 2024)

Anvendt udgave: Feltmarchal Grev Moltkes Breve fra Rusland

Ophavsret: Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs Public Domain-erklæringen](#)

Søndag den 7de September.

Himmelen begunstigede denne Festdag med det skønneste Vejr. Allerede Klokken syv var Staden ligesom folketom, thi Alle vare strømmede mod Kreml, hvis Porte skulde lukkes ved den Tid; for os stode de endnu aabne Klokken otte.

Vi traf i Majestæternes Forværelser en Hærskare af guldbroderede Kammerherrer, Overhofmarchallerne med otte Fod lange Guldstave. Samtlige Damer vare i Nationaldragt. Farverne paa deres Manteaux retter sig efter den forskjellige Hofstat: Skarlagen med Guld, Sølv, Blaafarve, Amaranth osv., saa at der med Snittets Ensformighed dog er en behagelig Afveksling tilstede. Coiffurens Udsmykning med Guld Perler, Diamanter og Ædelstene er ogsaa overladt den Enkeltes Smag og Rigdom.

s. 127 Den eneste Stol, der fandtes, stjal nogle gamle Damer sig til at benytte skiftevis; de havde staaet ligefra Klokken syv og havde maaske arbejdet med deres Toilette fra Klokken fire om Morgenen.

Først Klokken ni aabnedes Dørene til de kejserlige Gemakker, Kammerherrernes Skare satte sig i Bevægelse, og Kejserindemoderen viste sig, understøttet af sine to yngste Sønner: Hun bar en foroven lukket Krone, helt besat med Diamanter, en guldbroderet Hermelinskaabe, hvis Slæb blev baaret af sex Kammerherrer, og som var fæstet med en pragtfuld Diamantkjæde. Den høje Dames slanke Figur, antikke Profil og majestætiske Holdning, den venlige Alvor i hendes Træk fremkaldte uvilkaarlig Beundring hos Alle. Hun havde Aftenen i Forvejen forsamlet alle sine Børn og givet dem sin Velsignelse. Derpaa fulgte Storfyrst-Tronfølgeren, Storfyrsterne og Storfyrstinderne, Prins Friedrich Wilhelm, Prins Frederik af Nederlandene, Alexander af Hessen og de øvrige Prinser af souveraine Huse, derpaa disses Følge og bagefter os Damerne.

Toget gik igjennem Alexandersalen, Wladimir- og Georgshallen, der tilsammen vel have en Længde af femhundrede Skridt. Tilvenstre s. 128 paraderede Slotsgrenadererne, Chevaliergarden, Kyradsererne med straalende Pandserplader, Deputationer fra de øvrige Kavalleriregimenter og Infanteriet, Alle med Standarter og Faner og skinnende blanke Vaaben. Tilhøjre stod samtlige Officerskorpser.

Paa Krasnoj Krytzow, den med skarlagenrødt Klæde betrukne store fritstaaende Trappe, der fører fra det gamle Czarapallads ind i Helligdommenes Gaard, traadte Kejserinden ind under en prægtig Baldakin, der blev baaren paa otte Stænger af Kammerherrer og Generaladjutanter. Et pragtfuldt Syn, da Toget kom ud i det smukke Solskin!

Bagved Trappernes Spalier stod det skjæggede Folk med blottet Isse, Hoved ved Hoved, men uden Trængsel. Gaardspladsen er omgivet af tre Hovedkirker, Himmelfarts-, Erkeenglens- og Forkyndelseskirken samt af Iwan Welicki og et højt Jerngitter. Tilskuertribunerne, der vare beklædt med rødt Klæde, hævede sig næsten til Bygningernes halve Højde, og dér sad Damer og Herrer i deres bedste Pynt. Moskous talløse Klokker ringede, men den store Wetschewoj, den Novgorodske Kjempeklokkes Brummen, Trompeternes Fanfarer og Mængdens uendelige Jublen indenfor og udenfor Gaarden overdøvede s. 129 dem fuldstændig. Kun Kanonernes kraftige Røst formaaede at trænge igjennem Larmen.

Da jeg var naaet ned i Gaarden, fik jeg Lejlighed til at vende mig et Øjeblik om og overse Damernes pragtfulde Tog, medens det steg ned ad Trappen. I Uspensi Sabor fandt vi allerede corps diplomatique forsamlet og indtog nu vore Pladser paa de kun til Staaen indrettede Tribuner, der hævede sig paa de tre Sider af Kathedralen. Den fjerde Side er begrænset af Ikonostasen, bagved hvilken Alteret findes. Ligeoverfor dette stod paa en tæppebelagt Forhøjning Tronen med to Sæder under en pragtfuld Baldakin. Kejserindemoderen tog Plads paa et for hende indrettet Sæde tilhøjre for Tronen, Prinserne stillede sig op tilvenstre for denne.

Kirken er, som jeg allerede tidligere har bemærket, lille, kun et ringe Antal Tilskuere kunde derfor faa Adgang, og der herskede en fuldstændig Orden. Solen skinnede klart gennem Vinduerne og spejlede sig i Forgyldningen, som bedækker alle Vægge og Piller ligetil denøverste Kuppel. Der var altsaa lyst, og jeg stod saaledes, at jeg temmelig nær kunde overse hele Hovedhandlingen.

s. 130 Nu kom Regalierne frem, baarne af de højeste Militær- og Civilembdsmænd, Rigs- banneret med den byzantinske Dobbeltørn, Rigsseglet, en Staalplade af en Haands Størrelse uden Haandtag og uden al Forsiring, Rigs- sværdet, begge Majestæternes Kroningskaaber, Rigsæblet af Guld med et Krandsbælte af store Diamanter (Severin serverede dette Æble paa en drap d'or-Pude), Sceptret med den bekjendte store Lazarefske Diamant, der i Størrelse kun staar tilbage for Kohinor (Lysbjerget), Prins-Regent og maaske endnu en anden, endelig begge Kronerne. Kejserens dannes af en Bøjle, forfra og bagtil bedækket med Diamanter og besat med en Række meget store Perler; den bærer Korset, hvori sidder en Rubin af umaadelig Værdi. Denne Sten er en Tomme lang, omtrent en halv Tomme bred og en kvart Tomme tyk, men uregelmæssig og usleben. Fra Ringen om Hovedet hæve sig paa begge Sider to ombøjede Plader, som slutte sig til Bøjlen, saa at man ikke ser Noget af Fløjlskuen i det Indvendige. Ring og Sider ere helt besatte med Diamanter af betydelig Værdi og det reneste Vand. Kejserindens Krone ligner Kejserens, men er mindre, og s. 131 syntes ikke let at holde paa Issen, hvortil den heftes med Brillant- Haarnaale.

Da Kejseren nærmede sig, blev Korset baaret ham imøde ud af Kirken, og Metropolitten fra Moskou besprængte hans Vej med Vievand. Majestæterne bøjede sig tre Gange foran Helligdommens Port og indtog derpaa deres Pladser paa Tronen, den høje Gejstlighed stillede sig op fra Tronen til Ikonostasens Mellemdør, og Koret istemmede Psalmen „misericordiam“. Jeg har allerede tidligere fortalt om de russiske Kirkesanges gribende Skjønhed, de udføres af lutter Mandsstemmer uden Instrumentalakkompagnement, ere meget gamle og for Størstedelen samlede i Vesterland, men holde sig lige fjernt fra de tarvelige protestantiske Sange og fra den katholske Kirkes Operamusik. Sangerne have en overordentlig god Skole, og navnlig hører man utrolige Basstemmer. som i dette ikke altfor store Rum runge tilbage fra de faste Mure og Kupler med en gribende Kraft.

Siden Peter den Store indlemmede Patriarkens Værdighed i den kejserslige Magt, er Metropolitten af Moskou den fornemste Gejstlige i dette udstrakte Rige; for Tiden beklæder den smukke men allerede meget affældige Olding s. 132 Philaretes denne Værdighed. Man sætter i den højere Gejstlighed megen Pris paa en kraftig Bas; den gamle Metropolits Stemme var dog knapt hørlig, da han opfordrede Kejseren til at aflægge sin Trosbekjendelse. Saasnart dette var skeet, blev Kejseren iført Kroningskaaben, der bestaar af det kostbareste Guldstof og er foret med Hermelin. Han bøjede sig ned og forblev i denne Stilling, medens Metropolitten lagde sine Hænder paa hans Hoved og fremsagde to lange Velsignelsesbønner. Derpaa lod Kejseren sig Kronen bringe og satte den selv paa sit Hoved, greb Sceptret med højre, Rigsæblet med den venstre Haand og tog nu Plads paa Tronen. Derpaa traadte Kejserinden hen for ham og knælede ned. Kejseren tager Kronen af sit Hoved og berører Kejserinden dermed, hvorpaa hun ligeledes bliver iført Kaabe og Krone og sætter sig paa Tronen tilvenstre af sin Gemal.

Det var prægtigt at se, med hvilken levende Spænding den gamle statelige Kejserindemoder fulgte alle Handlinger. Hendes yngste Søn var derhos bestandig om hende, understøttede hende, slog Hermelinskaaben om hende, for at hun ikke skulde blive forkjølet. s. 133 Ved Siden af mig var en nordamerikansk Diplomats Gemalinde bleven afmægtig, Storfyrstinde Helene faldt Prinsen i Armene, men Kejsersens højtbedagede Moder holdt sig standhaftig. Nu rejste hun sig, steg med faste Skridt op ad Tronens Trin med den funkende Krone paa Hovedet og Guldkaaben slæbende efter sig. Her i alle Menneskers Paasyn omfavnede hun sin Førstefødte og velsignede ham. Kejseren kyssede hendes Hænder. Derpaa fulgte alle Storfyrster og Prinser med dybe Buk; Kejseren omfavnede dem. Imidlertid blev der sunget „Domine salvum fac imperatorem“, alle Kirkernes Klokker ringede, og hundrede og et Kanonskud rystede Vinduerne. Alle Tilstedeværende bøiede sig dybt tre Gange.

Derpaa affører Monarken sig de kejserslige Smykker, stiger ned fra Tronen og knæler til Bøn. Efterat han har rejst sig, knæle alle Tilstedeværende eller bøje sig for at bede for den nye Kejsers Vel.

I intet dødeligt Menneskes Haand er der lagt en Magtfulde som den, der er tildelt den uindskrænkede Hersker over Tiendedelen af alle Jordbeboere, hvis Scepter strækker sig over fire Verdensdele, og som byder over Kristne s. 134 og Jøder, Muselmænd og Hedninge. Skulde man da ikke oprigtig bede Gud med sin Naade oplyse den Mand, hvis Villie er Lov for tredsindstyve Millioner Mennesker, hvis Bud gaar fra den kinesiske Mur til Weischsel, fra Polarhavet til Ararat, paa hvis Opraab en halv Million lydige Krigere vente, og som nu nylig har skjænket Europa Freden! Maatte han være sejrrig i de umaadelige Erobringer, han endnu har at gjøre i selve det Indre af sit umaadelige Rige, og maatte han bestandig blive en Støtte for den lovlige Orden !

Nu fulgte et Tedeum og en meget lang Messe efter græsk Ritus.

Derpaa gaar Kejseren uden Smykke og uden Vaaben ned ad Tronens Trin, skrider gennem Czarporten ind i det Allerhelligste og modtager for Alteret den hellige Nadver i dobbelt Skikkelse, som Præsterne selv. Kejserinden modtager samme efter græsk Ritus foran Kejserporten. Derpaa følger Salvelsen paa Pande, Øjelaag, Læber, Øren, Bryst og Hænder. Handlingen foretages af Metropolitten fra Moskou, medens Sporene aftørres af Biskopperne fra Novgorod og Moskou. Majestæterne indtage atter deres Pladser paa Tronen og anlægge igjen Krone, Kaabe og Alexander s. 135 Newsky-Ordenens store Ordenskjæde med Brillanter. Fra dette Øjeblik af ere de Herrens Salvende og Højtideligheden er tilende.

Kejseren og Kejserinden besøge endnu de paa samme Plads liggende Kirker Archangelski og Blagoweschtschenski. Jeg havde stillet mig paa øverste Afsats af den røde Trappe og saa den unge Monark, da han kom ud af Kirken, han gik foran sin Baldakin med Sceptret og Rigsæblet i Hænderne, Kronen funkede i Solskinnet paa hans Hoved, den gyldne Hermelinskaabe slæbte langt efter ham paa den med rødt Klæde betrukne Estrade. Efter ham fulgte en uendelig Række Herrer og Damer i glimrende Optog. Kejseren hilste uophørlig den jublende Mængde til begge Sider, skjøndt den tunge Krone kun tillod ham at bøje Hovedet lidt.

Der stod nu Afsendinge fra tyve Folkeslag i deres orientalske Dragter, Nysgjerrige fra hele Europa og skjæggede Mushiks fra det »hellige« Rusland. Selv paa den anden Bred af Moskva stod Hoved ved Hoved. De kunde ikke se Noget derfra, af hvad der foregik bag de høje Tempelmure, men Jubelen derinde fra, Klokkernes Ringen, Skytsets Torden, Musikkorpsernes Fanfarer sagde dem, s. 136 at nu var deres Czar, deres Batuschka kronet og salvet.

Kejseren saa' alvorlig men velvillig ud; han syntes dybt at føle Festens sande Betydning, ikke paa Grund af den højeste jordiske Pragt men trods denne. Og ikke let vil man kunne se noget mere Glimrende end denne feagtige Stad, der laa udstrakt i Solskinnet, fyldt med Alt hvad rigt og mægtigt er, nær og fjærnt fra, og nu det lange Tog, som bevægede sig mellem dens ældste Monumenter og største Helligdomme, og som bar Kirkens Skatte, Hærens Vaaben, Statens Regalier ud under den blaa Himmel for at hilse den ny Kejser.

Nu fulgte Banketten i Granowitaja Palata. Under den mægtige Tronhimmel af Guldbrokode, helt foret med Hermelin, stode tre Tronstole for Majestæterne, som toge Plads her med Kronen paa Hovedet, Kejseren med Scepter og Rigsæble i Haanden. De øvrige Borde vare dækkede, som man ser det paa Theatret, nemlig kun paa den ene Side, saa at Ingen vender Ryggen til Tronen. Efterat Kejseren har lagt Regalierne fra sig, forlanger han at drikke og tømmer Bægeret paa sine tro Undersaatters Vel. Nu trække Gesandterne sig baglænds ud af Salen, kun de s. 137højeste Gejstlige og Rigets højeste Dignitarier tage Plads ved Bordene, som ere bedækkede med mange Centner ældgammelt Sølv, kjæmpemæssige Pokaler, Fade, Kander, Tallerkener, plumpt forarbejdede men massive og ejendommelige

Med Banketten og det festlige Optog gennem Salene endte Festen Klokken fire om Eftermiddagen. Uden at sidde et Øjeblik havde vi uafbrudt været otte Timer paa Benene. Der var dækket uendelig lange Borde i særegne dertil indrettede Telte og Værelser, vi derimod foretrak at kjøre hjem og der lade os en god Middag smage.

Om Aftenen var Staden illumineret. Jeg kjørte og gik tilfods gennem den bølgende Mængde og maatte beundre disse Folks Beskedenhed, Lydighed og Ro. Der gives ikke noget mere sorgløst og mere godmodigt Folkefærd end den russiske Almue.

Grundstykker og Jord tilhøre i Rusland det Offentlige, Brugsretten er overladt Kommunen. Denne tør ikke afhænde Markerne, den Enkelte kan aldrig blive Ejer af Lodderne, men ethvert Kommunemedlem har fuldkommen den samme Ret til Afbenyttelsen af dem som alle de Andre. Med Hensyn til Skov og Overdrev er denne s. 138Afbenyttelse fælles, derimod blive Agrene og Engene delte i saamange Parceller, som der for Øjeblikket er mandlige Hoveder i Kommunen. Da nu dette Tal vexler, bliver der foretaget nye Inddelinger hvert 10de eller 15de Aar. Man opbevarer med megen Omhu i Landsbyerne Maalestokke, der i Forhold til den bedre eller slettere Jordbund ere kortere eller længere. Hver Husstand faar nu en Jordlod til Afbenyttelse, hvis Størrelse staar i Forhold til dens mandlige Medlemmers Antal. Hjørner og Vinkler holdes tilbage i Reserve for at man, naar fornødent gjøres, af og til kan foretage en Regulering. Stridigheder afgjøres altid uden Appel af de af Sognene selv valgte Staroster eller Ældste.

Denne ældgamle, endnu bestaaende Indretning fører de mærkeligste Konsekventser med sig. Afset fra de saakaldte Pelowniks eller Halvbønder, som ere af tshudisk (finsk) Herkomst, gives der i Rusland ingen Privatejendom i Grundstykker for de enkelte Individuer. De frie Kommuner ere Ejermænd, Kronens Kommuner Besiddere, de adelige Kommuner Indehavere. Indenfor Kommunerne gives der kun Brugere. Der eksisterer derfor ingen Arveret for Grundstykker. Sønnen arver s. 139ikke Faderens Jord. Han faar sin Part ikke i Kraft af Arveretten men i Kraft af sin Fødsel i Kommunen. Enhver Russer er bosiddende et eller andet Steds, og der gives ingen Pøbel, intet Proletariat. Ingen er ganske forarmet. En Fader kan forøde Alt, Børnene arve ikke hans Armod. Familiens Forøgelse, der hos os er en Gjenstand for Bekymring, er i Rusland en Tilvæxt til Rigdommen. Alt tilskynder derfor til tidlig at indgaa Ægteskab. Selv naar den mest ubemidlede Svigerdatter drager ind i Familien, er det en Glædesfest. Hun bringer arbejdsdygtige Hænder med sig, og for hendes Sønner bliver der strax sørget, idet der allerede fra Fødslen tildeles dem Jordparceller.

Paa den anden Side er det jo vistnok indlysende, at Agerdyrkingen paa denne Maade aldrig kan naa nogen høj Grad af Fuldkommenhed Hvem vil vel gjøre Forbedringer, plante Træer, foretage Draininger paa en Jord, som maaske femten Aar efter tilhører en Anden!

Personlig var den russiske Bonde oprindelig fuldkommen fri. Adelen er oprindelig ikke nogen russisk Institution, den er ligesom i England af germansk Oprindelse; Normannerne, som 860 kom herover med Rurik, førte den med sig. Egentlig bleve disse ikke forlenede s. 140med Jordegodser, men de i et vist Distrikt boende Bønder bleve dem skattepligtige. Denne Skat, den saakaldte Obrock, blev ansat meget moderat, og kunde ikke stige, da ellers Skatteyderne bleve forarmede, Besætningen gik til Grunde, og Betalingen helt ophørte. Boris Godunow ophævede først 1580 Bondens Ret til frit at bosætte sig, hvor han vilde, og i de russiske Folkesange lever endnu Klagen over denne Indskrænkning. Livegenskabet indtraadte først i det attende Aarhundrede under Peter den Store; hidtil havde kun Krigsfanger været Livegne. Bonden tjente enten personlig Herren i hans Hus eller betalte sin Obrock og dyrkede Jorden. Herren havde at sørge for hans Underhold, naar han blev forarmet eller uskikket til sit Arbejde; han kunde ganske vist allerede dengang sælge ham, men ikke uden han solgte Jorden med, Undersaatterne vare da at betragte ligesom et Servitut, der hæftede paa denne. Han solgte egentlig heller ikke Jorden men blot de Folks Afgift, som boede paa Godset, og hvem Brugsretten alene tilkom. Adelen selv boede næsten aldrig paa Landet. Intetsteds ser man her de Borge og Slotte, hvortil vore Riddere knyttede sig saa stærkt, og hvorfra endog deres Navne stamme. Den s. 141russiske Adel levede og lever ogsaa nu mest i Staden, enten i Moskou eller St. Petersburg. On ait que j'aie de superbes terres du côté de Tomsk! hører man sige. En af Kejserens Fløjadjutanter kom en

mission til Volga, han fandt Egnen henrivende dejlig og erkyndigede sig om Ejermanden; man nævnedes ham hans eget Navn. Det er, som naar vi have en Prioritet i en Ejendom, som vi aldrig have set, og med hvis Forvaltning vi ikke have det Mindste at gjøre. — Peter den Store skjænkede nu Adelen Grundstykkerne — en umaadelig Gave, Halvdelen af alt dyrket Land i Rusland; imidlertid forblev Brugsretten hos Bønderne. Han skilte endvidere Rusland ud af de rent agerdyrkende Landes Række og grundlagde de første Fabrikker. Dem blev der saa anvist hele Kommuner, som arbejdede for dem, hvorimod Fabrikkerne havde at sørge for deres Underhold. Saaledes opstod først den Tanke, at man kunde anvende en Livegen til en hvilken som helst Tjeneste. — En Livegen kan faa Tilladelse til at vandre, han bliver en feteret Kunstner, en Kjøbmand og Millionær. Nu forøger Herren hans Obrock til Tusinder af Rubler, han kan forbyde Manden at gifte sig, han kan beordre ham tilbage til Godset o. s. v. s. 142 Fabrikksanlægene have siden 1825 fundet en uhyre Udbredelse, deres Drift nøder til stadigt Tilsyn, Ejeren er nødt til at bo paa sit Gods, og nu bliver Obrocken forvandlet til Hoveri. Bonden faar Halvdelen til Totrediedelen af Marken og skal derfor ogsaa passe Herrens Del, og maaske er denne en Parvenu, som ingen Sans har for patriarkalske Forhold.

Enhver føler, at Livegenskabet ikke stemmer med den fremskridende Civilisations Fordringer og ikke kan vedblive at bestaa, men den store Vanskelighed er, hvorledes man skal afskaffe det. Vilde man pludselig give de 24 Millioner Adelsbønder Ret til at bosætte sig, hvor de vilde, saa vilde i de mindre frugtbare Dele af Riget Agerdyrkningen gaa fuldstændig til Grunde. Man har overhovedet kun fem Maaneder, hvor der kan pløjes, saaes og høstes, den 6te August maa Markarbejdet for Vintersædens Vedkommende allerede være tilendebragt. Agerbruget bliver allerede paa en vis Maade drevet som en Biforretning; syv Maaneder af Aaret har Manden Fragtkjørsel eller han spekulerer, handler eller driver et Haandværk. Agerdyrkningen kaster kun Korn af sig, og det opnaar i gode Aar kun lave Priser, derimod betale Fabrikkerne ligesaa høj s. 143 en Dagløn som i England. En Spinderske tjener daglig en Skjæppe Korn i det østlige Rusland, i Bielefeld neppe et Fjerdingkar. Jo mere Fabrikkerne tage til, desto vanskeligere bliver Sagen. Der hvor de ikke findes, hvor Obrocken kun er ringe, lader denne sig let kapitalisere, og Affindelse kan foregaa i Grundejendomme. Men hvorledes skal man taxere Herrens Ret til Obrock for en første Sangerinde, en Grosserer, en Ejendomsspekulant, en Millionær? Dog ligesaa godt som Servituttet er blevet afløst hos os, maa det kunne ske her, hvor man dog ikke har med enkelte Individuer at gjøre men med Kommuner. Thi at man skulde ophæve det ældgamle Kommunalsystem, er ikke antageligt, trods dets Mangler har det dog i social Henseende vidunderlige Fortrin, og det kan jo desuden ændres og forbedres.

Den russiske Kommune styrer sine egne Anliggender ved selvvalgte Formænd, Staroster, hvem de ubetinget lyde. De kejserlige Embedsmænd ere som bekjendt desværre ofte upaalidelige og bestikkelige. Den unge Kejser har allerede grebet ind her med kraftig Haand, men Ondet er dybt rodfæstet. At blive grebet i et Underslæb er et Uheld, ikke, som hos os, s. 144 en Skam. Altfor Mange ere interesserede i disse Bedragerier. Jo færre der derfor er af disse Embedsmænd, des bedre.

Midlet til Selvstyre er ikke alene givet Kommunerne men ogsaa Adelen, der under Catharina II blev korporativt konstitueret; men hidtil har den kun gjort ringe Brug deraf.

Ingen Adel svarer i det Hele taget mindre end den russiske til sit egentlige Formaal: at staa paa sine egne Fødder og selvstændig at hævde sin Ret mod Oven og mod Neden. Der gives ganske vist en ægte gammel Adel: Familierne Trubetzkoi, Gagarin og Andre udlede deres Herkomst fra Rurik, altsaa fra Odin. Men denne Arveadel bliver langt overfløjet af Rangadelen. I alle andre Lande bliver adelig Rang tildelt efter Monarkens Tykke, i Rusland derimod strengt efter Loven. Enhver der er naaet op i femte Rangklasse, opnaar derved Arveadel; en Oberst og en Departementchefs Børn blive Adelsmænd; og hvad mere er: den ældste Arveadel gaar tabt, saasnt Besidderen i tre Generationer ikke har erholdt en »Tchin« eller Rang i Statstjenesten. Derved er Adelen ganske afhængig af Regjeringen, og det kan ikke let falde den ind s. 145 nogensinde at stille sig i Opposition til denne. Ikke som om dette skulde være dens Maal, men med Muligheden falder ogsaa hele dens Betydning bort. Ganske vist, jo kraftigere sundere og uafhængigere Folket er konstitueret ved sin Kommunalforfatning, og jo indflydelsesrigere ogsaa Gejstligheden er, des mindre kan Regjeringen taale, at Adelen med sine kolossale Grundejendomme unddrager sig dens Indflydelse. Men i England bestaar ligeledes Kommunens selfgovcrnment og Adels Magt og Rigdom. En engelsk nobleman er Alt ved sin Fødsel, Statstjenesten bidrager slet Intet dertil. En Viscount, der er Premierminister eller Generallieutenant, gaar bestandig bagefter en Earl eller Duke, som er Fændrik eller slet ikke Noget. Om disse Forhold vilde passe for Rusland, kan jeg ikke afgjøre, men hvor det ikke er saaledes, der er heller ingen Adel i politisk Forstand.

Ligesaa lidt gives der her en Borgerstand. Den første Klasse af Kjøbmændene indtræder i Adels »Tchin«; de mindre Kjøbmænd ere Mushiks, omendskjøndt de ofte ere Millionærer, og staa paa samme Dannelsesstrin som Bonden, hvem de ogsaa blive lig i Klædedragt og Sæder. Ogsaa Fabriksvirksomheden er næsten s. 146 udelukkende i Hænderne paa den grund- besiddende Adel.

Poperne danne en formelig Kaste, næsten udelukkende Sønner af Poper blive det igjen og gifte sig (før Præstevielsen og aldrig anden Gang) kun med Popedøtre. De ere ligesaa udannede som Bonden, men denne kysser Popen paa Haanden som Helligdommens Bærer, og deres Indflydelse er meget stor.

I Rusland kan man saaledes egentlig kun skjelne mellem to Klasser, de Dannedes Klasse og »det sorte Blod« Tschorni narod; den første tæller højst en halv, den sidste 10 Millioner Mennesker.

Peter den Store kunde ikke vente, til Folket var forædlet fra Roden af, han podede tyske og hollandske, Catharina franske Kviste paa Kronen. Denne bærer nu sine sydlandske Frugter, medens den stærke vilde Stamme og dens frodige Grene bærer sine gamle Skovæbler.

Den pludselig indførte vesteuropæiske Civilisation er intetsteds trængt ind i Samfundets lavere Lag. Et lille Antal à la française opdragne, i Luxus opvoxne, elegant dannede, uniformerede og bestjernede Russere træde uden Mellemlid op ved Siden af den i s. 147 Antal hundrede Gange overlegne Masse af skjæggede, uvidende, kraftige, fromme og derhos lærvillige Befolkning. Man tror neppe, at den lille fine Kammerherre, den elegante Gardeofficer, der taler Fransk som sit Modersmaal, høre til samme Nation som Isvoschtschicken, der kører deres Droschke eller Mushiken, der staar ved deres Dør. I England se alle Stænder ens ud, hvad det Ydre angaar, ikke engang Bonden bærer en særegen Dragt. Derhos er en almindelig Dannelse, der udjevner den aandelige Forskjel, udbredt over alle Klasser. I Rusland staa Modsætningerne skarpt ligeover for hinanden : Paladser ved Siden af Hytter, pragtfulde Stæder i øde Egne, en hundrede Mile lang Jernbane, som mellem Begyndelse og Ende ikke berører nogen By, Ananashuse, hvor der intet Korn voxer, Overcivilisation ved Siden af Raahed. Overalt er Kunsten i Kamp med Naturen for voldsomt at aftvinge den Midler til at tilfredsstille de umaadelige Krav. Man maa tilstaa, at de russiske Kejsere have udrettet det Utrolige. En af de pragtfuldeste Hovedstæder hæver sig over Nevas Sump, endskjøndt dennes Bølger true med at opsluge den, mægtige Flaader svømme paa Have, der syv Maaneder igjennem s. 148ere tilfrosne, en fortræffelig Hær i et Land, hvor enhver Mand er en rentebærende Kapital for sin Herre, Museer opfyldte med Mesterværker fra alle Lande, medens Folket Hundreder af Mile omkring kun sætter Pris paa sorte Helgenbilleder, parketterede Gulve, men en halsbrækkende Stenbro paa Gaderne, kort sagt indtil den mindste Detail skarpe Modsætninger uden Mellemlid.

Der opstaar det vigtige Spørgsmaal, om man vil vedblive at gaa frem paa den af Peter den Store betraadte Vej og bestandig udbrede fremmede Nationers og andre Himmelegnes Civilisation, eller om man vil forsøge paa at skabe dette lærvillige og følgagtige Folk en Kultur af dets Eget.

Reaktion mod den Retning, man for halvtredsindstyve Aar tilbage er slaet ind paa, har der været lige fra Begyndelsen af, den har koncentreret sig i Moskou. Den har ogsaa lagt sig for Dagen i den først nylig endte Krig, men den har ikke været heldig. Russerne ville endnu i lang Tid ikke kunne undvære Fremmedes Hjælp navnlig ikke Tyskernes Snille, Pligttroskab, og Udholdenhed, thi kun en mangeaarig, jernhaard Strenghed vil kunne skabe redelige, russiske Embedsmænd. Fremfor s. 149 Alt maa Gejstligheden vindes for Folkets Oplysning, ligesom den selv maa opdrages. Pludselig og voldsomt er her Intet at udrette, men et Aarhundredes Bestræbelser vilde ikke være for ringe en Pris for en sand national russisk Udvikling.